



Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Lärarytbiidning

En studie om tvåspråkiga
elever i skolan.

A study of bilingual
students in school.



Författare: Marwa Abed
Handledare: Per-Erik Nilsson
Examinator: Barbro Gustafsson
Termin: HT12
Kurskod: GO2963

Abstrakt

Syftet med denna studie är att synliggöra hur en tvåspråkig undervisning kan utformas samt hur lärare arbetar med tvåspråkighet i skolan. Målsättning är att öka förståelsen för tvåspråkiga elevers situation i skolan. Jag har jämfört olika teorier och faktorer som handlar om tvåspråkighet och tvåspråkiga elever.

Datainsamlingen genomfördes genom klassrumsobservationer och kvalitativa intervjuer av elever och lärare. , detta genom att observera samt intervjua utvalda elever och lärare.

Resultatet visade att det sociokulturella perspektivet spelar en viktig roll för tvåspråkiga elevers inläring och utveckling i skolan. Relationen mellan hemmet och skolan samt elevens kultur påverkar starkt inläringen av det nya språket. Tydligheten av lärarnas arbetssätt i undervisningen samt kopplingen till elevers kunskaper och erfarenheter påverkar också elevers motivation i skolan.

Nyckelord

Tvåspråkiga elever, tvåspråkighet, undervisning, skolan, inläring, läraren

Innehåll

1. Inledning	4
2. Syfte och frågeställningar.....	5
3. Bakgrund.....	5
4. Tidigare forskning	6
4.1. Att vara en tvåspråkig elev	6
4.1.1. Undervisning för tvåspråkiga elever.....	8
5. Teoriavsnitt.....	10
5.1. Lärande och utveckling i ett sociokulturellt perspektiv	10
5.2. OGBUS kultur- ekologisk teori.....	11
5.3. Lev Vygotskij teorin om sociokulturella perspektivet.....	12
6. Metod valet.....	14
6.1 Urval och undersökningsgrupp.....	15
6.2 Genomförandet av observationsmetoden.....	16
6.2.1. Dataanalys.....	16
6.2.2. för- och nackdelar.....	17
6.3. Genomförandet av intervjumetoden.....	18
6.3.1. Dataanalys.....	19
6.3.2. För- och nackdelar.....	19
6.4. Etiska aspekter.....	20
7. Resultat och analys.....	21
7.1. Resultat och Analys på observationen i klassen	21
7.1.1. Beskrivning av situation 1 svårigheter i undervisningen för tvåspråkiga elever.....	22
7.1.2. Beskrivning av situation 2 undervisning för tvåspråkiga elever i årskurs 4.....	23
7.1.3. Beskrivning av situation:3 kommunikationen mellan tvåspråkiga elever och läraren i undervisningen.....	23
7.2. Resultat och Analys av intervjuer med läraren.....	24
7.2.1. Vad innebär att ha en eller flera tvåspråkiga elever i klassen?.....	24
7.2.2. Hur utformar du din lektion för att inkludera tvåspråkiga elever?	25
7.2.3. Hur ser du på eget bemötande för tvåspråkiga elever?.....	26
7.3. Resultat och Analys av intervjuer med Elever.....	26
7.3.1. <i>Hur känns det att kunna två språk?</i>	26
7.3.2. Har du några svårigheter i skolan pga. du pratar två språk?.....	27
8. Resultat och diskussion.....	29
8.1. Diskussion om tidigare forskning och teoriavsnitt.....	29
8.1.1. Diskussion av metodval.....	30
8.1.2. Diskussion av resultat och analys.....	31
Refrensner.....	33
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2	36
Bilaga 3	37

1. Inledning:

I detta arbete kommer jag lyfta fram olika exempel på hur undervisningen kan ske för tvåspråkiga elever i Sverige, samt hur läraren utformar sina lektioner för tvåspråkiga elever. Här diskuterar jag även olika arbetssätt i undervisningen för tvåspråkiga elever.

Jag valde detta ämne för att jag själv är en tvåspråkig person som lever i ett mångkulturellt samhälle. Sverige har under de senaste åren fått fler tvåspråkiga invånare, vilket gjorde ämnet mer intressant för mig.

Under åren 2012-2013 ökade invandring i Sverige med 12% jämfört med det året innan (www.migrationsinfo.se). Det innebär att många utav eleverna som går i skolan har ett annat modersmål. Denna tillväxt av invandringen skapar större utmaningar för skolor för att kunna främja elevers språkutveckling på bästa sätt. Detta skapade ännu mer intresse för att undersöka ämnet.

Det finns inget tydligt svar på vad tvåspråkighet innebär. I Nationalencyklopedins uppslagsverk definieras tvåspråkighet på två olika sätt. Det första gäller individen och samhället och kopplas till benämningen flerspråkighet. Det andra handlar om individuell tvåspråkighet som beskriver att individen ska behärska två språken lika mycket, men den innebörden har inte ett synligt samband med den vetenskapliga forskningen om ämnet (www.ne.se).

I teoriavsnittet lyfts det sociokulturella perspektivet med koppling till tvåspråkighet i undervisningen samt tvåspråkiga elever. Där diskuteras Säljös samt Vygotskjis syn på det sociokulturella perspektivet.

2. Syfte och frågeställningar:

Syftet med denna studie är att bidra med en ökad kunskap om tvåspråkiga elever i skolan genom att skildra hur lärare hanterar undervisningen för tvåspråkiga elever, och hur tvåspråkiga elever upplever sin undervisning.

Frågeställningarna är:

Hur utformar lärare undervisningen för tvåspråkiga elever i skolan?

Hur upplever tvåspråkiga elever sin undervisning i skolan?

3. Bakgrund:


De senaste åren har det diskuterats mycket i samhället om hur skolan ska vara och vad som anses vara en "bra" undervisning. Syftet för svenska- och svenska som andra språk i läroplanen " är att *eleverna ska "[...]ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, uttal, ord och begrepp"*(skolverket, 2011:222).

Dessa viktiga faktorer ska eleverna utveckla genom alla skolåren. Den viktigaste frågan är hur tvåspråkiga elever ska kunna utveckla dessa på ett bra sätt.

I mitt arbete som lärare har jag mött elever med olika språkliga utvecklingsnivåer. Vissa kan behärska det svenska språket mycket bättre än sitt modersmål, medan det för andra är tvärtom. Det finns också de som behärskar båda språken lika bra, vilket sannolikt lärandet på många olika sätt. Det innebär att de olika nivåer på tvåspråkiga elevers kunskaper behöver också olika stöd för sin kunskapsutveckling.

I Skolverkets artikel *Studiehandledning på modersmål – att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever* (2013) betonas hur viktigt modersmålet är för att stödja elevernas behov samt hur det utvecklar elevernas kunskapsutveckling av det andra språket. En av framgångsfaktorerna för effektiv studiehandledning är samverkan och samsyn mellan klass/ämneslärare och modersmålslärare. Dessa faktorer är väldigt viktiga för tvåspråkiga elever, men det är inte säkert att alla skolor har uppmärksammat detta behov hos de berörda eleverna.

Det är fortfarande många skolor som inte har råd med att skaffa modersmålsundervisning eller studiehandledning på olika språk för utländska elever



eller elever med fler modersmål än svenska i hemmet. I en tidigare intervju med en rektor, frågade jag om detta problem och hur skolan ska kunna lösa det. Rektorns svar var i följande: *Det står tydligt i Skolverkets regler att varje elev som behöver särskilt stöd ska ha en studiehandledning på sitt eget modersmål, men det fattas fortfarande resurser och pengar för det.* Hur löser då en klasslärare ett sådant problem med kanske 3-4 utländska/ flerspråkiga elever i klassen som behöver olika stöd för att utveckla sitt lärande i skolan? Och – hur upplever elever med annat modersmål den undervisning de får?

4. Tidigare forskning och litteraturgenomgång

I detta kapitel kommer litteratur och forskning som handlar om hur det är att vara en tvåspråkig elev och hur tvåspråkig undervisning är utformad att presenteras.


4.1 Att vara en tvåspråkig elev:

Språket hjälper människor att kommunicera med varandra. Människor behöver språk för att kunna förstå och möta varandra. Det är viktigt vilket språk människor använder och hur dessa människor kan uttrycka sig vid samtal med andra. (Ladberg, 2003:7)

Fil dr Lenore Arneberg skrev i sin bok *Så blir barn tvåspråkiga* (1988:25) att resan för tvåspråkiga elever börjar med föräldrarnas val att flytta till ett annat land. Många viktiga frågor handlar om varför och hur länge de kommer att stanna i det nya landet. Dessa faktorer påverkar elevens tvåspråkighet.

Ett vanligt problem som kan gälla tvåspråkiga elever är skillnaden mellan den ursprungliga kulturen och den nya kulturen de hamnar i. Den nya kulturen kräver att eleven ska kunna mer och mer om det nya språket och om det nya landet. På samma sätt kräver primärgruppen som t.ex. släktingar och vänner att tvåspråkiga individer håller kvar sitt förstaspråk och sin kultur. Arneberg (1988:31) skrev också om positiva faktorer som kan utveckla tvåspråkighet hos eleverna. Arneberg betonar att om två kulturer värderas lika i hemmet, skolan och samhället behöver eleven inte förlora några delar från de olika kulturerna vilket skapar mer trygghet.

Håkanson (2003) presenterar i sin bok *Tvåspråkighet hos barn i Sverige* en beskrivning från Nationalencyklopedin (1991-1995) om vad tvåspråkighet innebär. Man skriver att



modersmålet och det första språket är samma språk och därmed det första språket som individen lär sig. Man hade ställt olika frågor om vad det svenska folket tyckte om tvåspråkighet i allmänhet. Resultaten visade att 82 % tyckte att en tvåspråkig individ måste kunna behärska både sitt modersmål och det andra språket lika bra både i tal och i skrift för att kunna betraktas som en tvåspråkig individ. Frågan som handlar om att kunna använda båda språken, inte nödvändigtvis felfritt fick 68,9 %, medan 20,1% röstade för att kunna tala de båda språken lika bra som infödda talare, 15,5%, röstade på att kunna bägge språken utan någon brytning alls.

I boken *Barns språkutveckling* av Anders Arnqvist (1993) presenterar den kanadensiske tvåspråkighetsforskaren Francois Grosjean som förklarar att tvåspråkighet inte handlar om att kunna två språk, utan att man har speciell språklig kompetens. Vidare presenterar Arnqvist en definition av forskaren Georges Ludi från Schweiz. Enligt Ludi så är en tvåspråkig individ en person som använder två språk i sin vardag och kan växla mellan språken när det behövs. Ett exempel som Ludi ger handlar om att en individ i Basel som under en dag kan prata franska med familjen och på arbetsplatsen, grekiska med vänner och schweizertyska eller tyska med olika affärskontakter är flerspråkig. Den individen har olika färdigheter i varje språk hen använder (Arnqvist, 1993)

Barnen kan lära sig två språk på olika sätt. De kan lära sig två språk samtidigt vilket kallas för simultan tvåspråkighet, eller så kan de lära sig två språk vid olika tillfällen t.ex. först finska och sedan svenska vilket kallas för successiv tvåspråkighet. Dessa är också olika faktorer för hur barn lär sig två språk. Vissa forskare betonar att barnen måste lära sig två språk från födelsen fram till tre års ålder för att kunna behärska både språken på ett bra sätt. Förmodligen är det en annan faktor som också underlättar lärandet av två språk för barnen som t.ex. värdet av språken enligt omgivningen. Det innebär att den positiva attityden till tvåspråkighet kommer att påverka kunskapsutvecklingen. (a.a)


4.1.1. Undervisning för tvåspråkiga elever:

I rapporten *Ett försök med tvåspråkig undervisning på arabiska och svenska* av Drakenberg och Morgan (2009) skriver författarna om att en stark utveckling i förstaspråket är en av de viktigaste faktorerna för andraspråket i elevers skolframgång. Studien om tvåspråkiga elevers skolframgång av Thomas och Collier USA som gjordes mellan 1982 och 1996 för 42000 elever med annat språk än engelska, visade tydligt att tvåspråkig undervisning kunde utveckla deras skolframgång. Den undervisningsmodellen som gav de bästa resultaten var att de flerspråkiga eleverna fick undervisning i klasser där hälften av eleverna hade engelska som modersmål och den andra hälften ett annat gemensamt modersmål. Där skedde hälften av undervisningen på engelska och andra hälften på de andra elevernas modersmål under minst 6 år (Thomas och Collier, 1997)

Drakenberg och Morgan (2009) skriver om tvåspråkiga barns skolsituation. Exempelvis tar de upp elevernas kognitiva utveckling, lärande och identitetsutveckling, samt den lärareetik som kopplas till elevens språkliga och kulturella erfarenheter. Kopplingen mellan hem och skola har en avgörande betydelse eftersom förståelse och kunskap hos lärare och föräldrar är viktigt för att stödja barnets skolframgång.

Det finns över 1,5 miljoner människor i Sverige som har ett annat modersmål än svenska. Enligt Skolverkets statistik har 15 % av elever i våra grundskolor ett annat modersmål än svenska. Denna statistik visar också att de flesta elever som inte uppnår målen är elever som har ett annat språk som modersmål än svenska. Detta leder också till högre arbetslöshet för de utländska ungdomarna (www.skolverket.se).

I *”Studiehandledning på modersmål”* förklarar man vad studiehandledningen egentligen betyder. Studiehandledning på modersmål är ett stöd som har funnits i grund- och gymnasieskolan sedan 1997. Kompetensen för studiehandledning varierar beroende på vilket sätt och i vilken situation studiehandledningen används i. Studiehandledningen erbjuds till de elever som behöver särskilt stöd för att uppnå målen i en eller flera ämnen. Detta stöd ska läggas upp efter ämnets planering och mål. Därför är det viktigt att studiehandledare är delaktiga i planeringen samt lektionen för att kunna hjälpa eleven på ett bra sätt.



Monika Axelsson (1999) menar att flera forskningsresultat inom området påvisar att utbildningspolitik och undervisning spelar en stor roll för skolans framgång för de elever som har ett annat modersmål än svenska. Det finns många faktorer som påverkar invandrare elevers nivå i skolan som t.ex. lärarens fördomar, nivågruppering efter kunskapsnivå och svag koppling mellan livet i skolan och hemmet.

Det är viktigt som lärare att bedriva en undervisning som är kopplad till elevers tidigare erfarenheter och kunskaper. Detta hjälper eleverna med deras språk- och kunskapsutveckling i klassrumsarbetet. Läraren ska kunna visa värdet av den utbildningen som är till för elever som har ett annat modersmål än svenska. Detta hjälper dem att börja reflektera och diskutera både skriftligt och muntlig (a.a).

Axelsson (1999) anser att det inte finns ett tydligt svar på varför många tvåspråkiga misslyckas i skolan. Många förklaringar handlar om de komplexa sociala, kulturella och politiska sammanhang som eleverna ingår i. Centrala faktorer tycks vara skolans och lärarens förväntningar på elevers utveckling samt olika villkor skolor och andra sociala verksamheter som kan påverka elever med ett annat modersmål än svenska och deras familjer.

I rapporten *Tvåspråkig undervisning på svenska och arabiska i mångkulturella storstadsskolor* (Educare, 2011), skriver Berit Wigerfelt om betydelsen av förstaspråket för tvåspråkiga elever. Förstaspråket (modersmålet) får inte så stort utrymme i skolor och undervisning trots att det betyder mycket för elevers lärandeprocess, integritet och självförståelse.

5. Teoriavsnitt

I detta kapitel kommer olika teorier som handlar om elevers lärande och utveckling att presenteras. Den första teorin diskuterar det sociokulturella perspektivet på elevers lärande där författaren Säljö (2000) tar upp olika faktorer som påverkar elevernas situation i skolan. Den andra teorin som handlar om den kultur och miljö som elever befinner sig, samt hur samt hur dessa faktorer kan påverka elevernas kunskapsutveckling. Detta är något antropologen och forskaren John G. Ogbu tog upp i i sina studier som är kopplade till bland annat samhälle och etnicitet. (Axelsson, 1999).

5.1. *Lärande och utveckling i ett sociokulturellt perspektiv:*

I boken *Lärandet i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv* (2000) av Roger Säljö diskuteras hur människors lärande går till under olika omständigheter. Individens lärande har stor betydelse för människors kultur och sociala utveckling. De flesta människor kräver eller vill att ungdomar skall skaffa sig kunskaper och tillräckligt med kvalificerad utbildning för en bättre framtid.

Säljö (2000) betonar också att gåtorna för språkets utveckling hos individen aldrig kan ha ett slutligt svar. Det är svårt att hitta slutliga undervisningsmetoder och lösningar som passar alla människors svårigheter och utveckling av språket.

Hur individens inläring går till är en omfattande fråga som innehåller många delar. En viktig sådan är skolan och utbildningen, men inläringen sker inte bara där utan också i familjen, bland vänner, i föreningar och på arbetsplatser. Vilken miljö en individ lever i har stor påverkan på individens inläring och utveckling av språket.

När en elev i skolan inte förstår eller misslyckas så betyder det inte att eleven inte lär sig någonting. Den eleven kan istället ha lärt sig mer om hur skolan och samhället runt omkring är, vilket också är form av lärande. Lärandet är viktig del av alla mänskliga verksamheter. I varje samtal, handling eller händelse finns en möjlighet för individer eller grupper att lära sig av den omgivning och situationer de hamnar i. Det är inte bara undervisningen som påverkar elevers lärande, utan andra aspekter som spelar en stor roll i individens lärandeprocess är till exempel praktiska aktiviteter som kan innehålla både kommunikation och fysiskt arbete. Därför räcker inte enbart en formell undervisning för individens utveckling (a.a)

5.2. Ogbus kultur- ekologisk teori minoritetens uppfattning i ett samhälle:

Ogbus teori utgår från två viktiga faktorer. Den första är kulturen som eleverna lever i, som till exempel samhället och skolan samt hur den påverkar elevernas skolframgång. Den andra gäller ekologi, dvs. den miljö elever lever i och som har en koppling till kulturen och samhället för varje elev. Teorin förklarar hur en minoritet i ett samhälle påverkas när det rör sig om skolframgång och språkutveckling (Axelsson, 1999).

Teorin består av två huvuddelar. Den första är ”*the system*” som rör samhällets behandling av minoritetsgruppen, vilket innebär till exempel utbildningspolitik, pedagogik, bedömning av individens inläring och kunskaper samt möjligheter för arbete efter utbildning. Den andra delen som heter ”*community forces*” fokuserar mer på individens upplevelse av det nya samhället hen hamnar i samt jämförelsen mellan det gamla och nya samhället eller skolan. Enligt Ogbus teori är det som styr skolframgång för minoritetsgruppen deras förhållande till majoritetsgruppen. Det innebär att kulturen och språket i samhället minoritetsgruppen bor i påverkar individens språkutveckling och skolframgång i hög omfattning. Därför är samspelet mellan dessa två grupper viktigt för mer möjligheter för utveckling och arbete. (Axelsson, 1999)

Ogbu betonar det sociokulturella sammanhanget när det gäller orsaker till varför elever som har ett andraspråk lyckas eller misslyckas i skolan. Ogbu menar att även det sociokulturella sammanhanget kan påverka individens utveckling mer än den kunskapsnivå individen har. Ogbu förklarar det sociokulturella sammanhanget med hjälp utav två beteckningar: den *frivilliga* och den *ofrivilliga* minoriteten.

Den frivilliga minoriteten är de grupper som lämnade sina hemländer eller ursprungliga samhällen frivilligt för att få en bättre ekonomi eller politisk samt religiös frihet. Dessa grupper har en positiv inställning till det nya samhället och språket, eftersom de inte känner sig tvingade till integreringen (*t.ex. asiater i USA, europiska grupper i Australien, USA eller Kanada*). Den ofrivilliga minoritetsgruppen är den som fördes till det nya landet eller samhället med tvång genom slaveri, erövring eller kolonisering. Dessa grupper upplever sig sakna ekonomisk, politisk och social frihet i sina nya

hemländer (t.ex. afro-amerikaner, indianer och mexikaner i USA). Det innebär att den minoritetsgruppen inte har positiv inställning till det nya landet eller samhället, men känner sig ändå tvungen att vara en del av den frivilliga minoriteten för att lyckas i samhället och skolan.


Enligt Ogbu kommer båda grupperna att utsättas för fördomar och diskriminering vilka påverkar deras utveckling och beteende i skolan. Det är inte bara skolframgången som påverkas utan individen kan eventuellt få sociala och politiska hinder som kan skapa svårigheter för högre utbildning eller kvalificerat arbete (a.a).

Det som skiljer sig mellan två grupperna och hur de ser på problemet är att den frivilliga minoritetsgruppen ser dessa problem som tillfälliga och att de kan lösas genom hårt arbete eller mer utbildning. Den ofrivilliga minoriteten konstaterar istället att dessa förhinder alltid kommer att finnas, de jämför sig de alltid med majoritetsgruppen i samhället, vilket inte kommer förändras även om de utvecklar sig i språket, i skolan eller i samhället *"De ofrivilliga minoriteterna upplever sin kulturella ram i motsats till och i opposition mot den dominanta gruppen. Skillnaden i språk och kultur som de möter i skolan och samhället ser de inte som hinder att övervinna [...]."* (Axelsson, 1999: 13).

5.3 Lev Vygotskij och det sociokulturella perspektivet:

Lev Vygotskij var en rysk forskare och lärare som intresserade sig för barnens lärande och de sociala sammanhangens betydelse för barns lärande. Han ansåg att barn lär sig bäst i samspel med andra människor (Lindqvist, 1999). Samspelet ger möjlighet för barnet att utvecklas genom att ta fördel av omgivningens kunskaper och erfarenheter. (a.a)

Vygotskij betonar alltså de sociala faktorerna för barnens kunskapsutveckling. Han skriver om skillnaden mellan vad ett barn lär sig självständigt och vad ett barn lär sig med hjälp av några som vet mer, detta kallade Vygotskij för den "närmaste utvecklingszonen". Vidare skriver han att det som barn kan klara av med hjälp av andra kan han/hon klara av själv nästa gång.



Vidare menar han att barnens lärande sker utifrån deras egna erfarenheter och kunskaper. Detta gör de genom att anknyta erfarenheter och kunskaper till den nya informationen de får, vilket skapar en utveckling. Det vill säga att utvecklingen är kopplad till samspelet med andra individer. Därför är det viktigt att eleverna i undervisningen bör reflektera och reagera på det de lär sig för att kunna lära sig mer (a.a).

6. Metod:

I min undersökning valde jag att intervjua elever och observera deras undervisning i ämnet Svenska. Jag valde dessa två metoder för att få information om elevernas syn och uppfattning av undervisningen och samtidigt kunna bilda en uppfattning utifrån lärarrollens perspektiv. Jag kommer genom kvalitativ intervju och observation beskriva olika arbetssätt i skolan för tvåspråkiga elever i undervisningen.

Steniar Kvale (1997) presenterar i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* fördelen med kvalitativa intervjuer. Kvalitativa intervjuer kan skapa kunskapsutbyte i mötet/samtalet beroende på kommunikationen som sker mellan individerna i intervjun. Kvale betonar också hur viktigt samspelet i intervjun är och hur det kan påverka svaret eller resultatet av den. Vidare skriver Kvale om innebörden av en forskningsintervju. En forskningsintervju är en situation eller ett samtal mellan individer som ger möjlighet till en mänsklig utveckling med hjälp av dialogen som sker. Samtalet och samspelet mellan aktörerna i intervjun påverkar konversationen och åsikterna i intervjun. (a.a).

Jag valde att intervjua eleverna enskilt för att underlätta för dem att dela med sig privata åsikter och uppfattningar. Det finns olika faktorer som en intervjuare bör tänka på under intervjun, den viktigaste är att vara uppmärksam på spontana, rika, specifika och relevanta svar från den intervjuade. Ju kortare intervjufrågor, desto bättre blir dialogen. Ämnesinnehållet i intervjun spelar också en stor roll för stämningen i samtalet, dvs. det påverkar mycket av innehållet i samtalet. Vilken grad av känslighet som berör ämnet intervjuaren tar upp kan också påverka innehållet. (Lantz, 2007).

Jag valde även att observera ett antal klassrumssituationer för att få mer kunskap och information om deras undervisning. En observation bjuder på ett tydligt sätt att samla kunskaper och information. Det handlar inte bara om vad människorna säger eller gör utan också om verkliga händelser som de hamnar i, i olika situationer. (Denscombe, 2000). Därför valde jag observation som metod i klassrummet för att kunna se elevernas reaktioner och deras sätt att hantera olika händelser i klassrummet. Det var även viktigt för mig att på samma sätt se hur läraren hanterar dessa händelser i klassrummet samt hur kommunikationen går till i undervisningen.

Det är viktigt att den som observerar väljer observationsfällan noga. Det innebär att det gärna ska ske vid olika tillfällen och inte bara under till exempel en fredagseftermiddag.

Det är viktigt att variera och ha dem vid flera lektioner eller kanske en hel skoldag för att kunna få bättre information (a.a).


6.1. Urval:

För studien valdes en kommun med ca 35200 invånare och ca 30 kommunala grundskolor. Undersökningen gjordes i en skola som ligger i ett medelklassområde med många barn/elever som har olika etnisk bakgrund. Jag valde den skolan eftersom jag behövde en skola med många tvåspråkiga elever. Skolan har årskurserna f-9 med en Montessori- avdelning bestående av årskurs 1-5. Jag valde årskurs 4 och 5 som hör till Montessori- avdelningen. Tre av eleverna i årskurs 4 har inte bott länge i Sverige och kan inte så mycket utav svenska språket.. Eftersom kommunen inte har det som kallas för förberedande klasser fick de börja direkt i den vanliga klassen i skolan. De eleverna ingick inte i urvalsgruppen för studien

Första delen av undersökningen bestod av observationer där jag studerade de två klasserna under två skoldagar under svenska- och matematiklektionerna. Varje klass bestod utav 16 elever med olika bakgrund och kunskapsnivåer. Majoriteten i klassen hade arabiska som modersmål. Alla elever i klassen var tvåspråkiga, om inte även flerspråkiga. I båda klasserna undervisade två läraren som har svenska som andra språk i sin utbildning. Det som var viktigt för mig var att se de undervisningsmetoder som används för tvåspråkiga elever och deras relation och kommunikation med andra elever i klassen samt läraren.

Andra delen av undersökningen bestod av intervjuer där jag tillsammans med klassläraren bestämde vilka elever som skulle intervjuas Vi valde ut de elever som enligt läraren hade lättast för att prata med nya människor. Jag hade ett tydligt mål för klassläraren - att få rikare kunskap om hur tvåspråkiga elever upplever skolan och undervisningen. I varje årskurs intervjuade jag fem tvåspråkiga elever som hade bott i Sverige ganska länge och som behärskade språket på ett flytande sätt. Detta för att de skulle kunna förstå innebörden av frågorna samt kunna svara på dem utan att ha svårt för att uttrycka sig på det svenska språket.

6.2. Genomförandet av observationsmetoden:



Jag började med att observera årskurs fyra under en svensklektion. Klassläraren hade informerat eleverna innan att jag skulle komma och titta lite på vad de gör och hur de har det i klassen. Det innebär att jag observerade undervisningen och eleverna i klassen samt lärarens sätt att undervisa.

Jag började med att presentera mig och berättade kort om varför jag var inne i klassen och att det var viktigt att de skulle bete sig precis som vanligt och att det inte var någon förändring lektionsmässigt. Det var också viktigt för mig att visa eleverna anledningen till att jag var inne i klassen, vilket innebar att jag behövde observera dem för min undersökning.

Jan-Axel Kylén (2004) skriver i sin bok *Att få svar* att det viktigaste i en observation är nutiden. Därför försökte jag i min observation att koncentrera mig på nutiden genom att se hur elever kommunicerade med läraren samt hur undervisningen var och vilka metoder läraren hade för att hjälpa eleverna i klassen.

I en observation är det viktigt att välja vilken typ av observatör man vill vara. Det finns två typer av observatörer, utomstående och deltagande observatörer. Den utomstående deltar på ett mer formellt sätt, vilket innebär att hen inte är delaktig i processen som observeras, medan en deltagande observatör är där på plats, pratar, ser, upplever samt noterar det som händer i nutiden (Kylén, 2004). Detta innebar att jag var en deltagande observatör eftersom jag var med i klassen och var delaktig utan att hjälpa läraren eller eleverna med något.

6.2.1 Dataanalys:

Under de observationer som genomfördes började jag med att lyssna och anteckna viktiga ledord och åsikter hos de elever som deltagit i studien. I undervisningssammanhang, när det ibland blev en intensiv situation i klassen valde jag att enbart anteckna stödord för att kunna hinna med alla händelser. För att kunna observera elevernas kommunikation mellan varandra valde jag att gå runt i klassrummet. På så sätt skulle jag få en bättre uppfattning av vad varje elev sade. Efteråt sorterade och kategoriserade jag anteckningarna genom att hitta gemensamma uttryck som till exempel ”jag tycker inte, jag kan inte, jag förstår inte”. På så sätt kunde jag

tydligt se i vilka situationer och sammanhang där tvåspråkiga elever tappar greppet om sitt lärande.

6.2.2 För- och nackdelar:


Observationsmetoden har både fördelar och nackdelar. Fördelar med observationer är att observatören alltid kan se nya saker som han/hon inte har tänkt på innan. Elevernas nyfikenhet och reaktioner skapar nya idéer och frågor för undersökningen. Jag fick stor nytta av observationerna inför mina intervjufrågor, där jag kunde lägga till sådant som jag inte hade tänkt på innan.

Välstrukturerad observation har både för och- nackdelar. Fördelen var att man koncentrerade sig enbart på det man behövde veta för undersökningen. Detta skapade en viss nackdel under mina observationstillfällen då jag inte hade tillräckligt med utrymme för att se andra händelser under undervisningstiden som hade kunnat vara meningsfulla för min undersökning.

Kylén (2004) menar att det är svårt att dra en gräns mellan strukturerad och ostrukturerad observation. De två typerna av observation kan ge olika information och vilket som är bäst för en undersökning beror på undersökningssyftet.

6.3. Genomförandet av intervjumetoden:

Efter observationerna började jag intervjua de åtta eleverna som klassläraren valde ut åt mig. Jag var tydlig med att eleverna ska vara tvåspråkiga med kopplingen till definitionen jag nämnde tidigare i inledningen av arbetet. De ska alltså behärska både språken (modersmål och svenska) på ett begripligt sätt. Jag använde mig av semistrukturerad intervju som är en typ av kvalitativa intervjuer. Där ställs samma frågor till alla deltagande med möjlighet för öppna svar som skulle handla om elevens vardagliga situationer i skolan. Kvale (1997) beskriver den kvalitativa intervjun som en unik, känslig och kraftfull metod. Den ger möjlighet att få syn på erfarenheter hos den individen som intervjuas. Genom intervjun förmedlar individen sin situation från sitt eget perspektiv och med egna ord. Jag intervjuade även fyra lärare som jobbar på skolan. Två av dem är klasslärarna i den klass jag observerade och de andra två jobbar på andra klasser på skolan. Alla fyra lärarna har behörighet i Svenska A, alltså svenska som andraspråk.



Jag valde att intervjua alla en och en för att få mer privat- och trygghetskänsla. Bertil Carlsson (1991) har skrivit i boken *Kvalitativa forskningsmetoder* om betydelsen av miljön för intervjun han betonar att man ska välja en fysisk miljö som skapar mer trygghet för individen. Därför valde jag att sitta i ett mindre enskilt rum som eleverna redan var bekanta med.

Innan jag inledde en intervju förklarade jag tydligt för eleven att hen är fullständigt anonym i intervjun och i undersökningen och det inte är någon annan än jag som kommer att använda intervjun i något annat syfte.

Jag visade varje elev intervjuguiden (se bilaga3) och berättade lite om frågornas innehåll. Jag inledde intervjun med att fråga dem om vad de hette och vilket modersmål de pratade samt hur länge de har bott i Sverige. Dessa enkla presentationsfrågor gav mig bättre kontakt med eleven innan jag igångsatte mina intervjufrågor som handlade tvåspråkighet. Intervjutiden var mellan 15 och 20 minuter beroende på elevernas svar och hur väl jag utvecklade frågorna samt följdfrågorna för var och en utav dem.

6.3.1. Dataanalys:

Under mina intervjuer använde jag mobiltelefon för att spela in alla intervjuerna, både de med eleverna och de med lärarna. Under intervjuerna använde jag mig av intervjuguiden som både jag och eleverna tittade på innan vi inledde intervjun. Jag ställde frågor och antecknade samtidigt samt var uppmärksam på elevernas svar och försökte ha ögonkontakt med den jag intervjuade hela tiden.

I intervjuerna jag gjorde med lärarna behövde jag inte visa min intervjuguide för den var mer inriktad på eleverna för att visa dem vad intervjun kommer handlar om. Eftersom jag spelade in var jag inte orolig för att inte kunna anteckna allt som sades på plats. Jag använde det jag skrev ner under intervjun som mall när jag började transkriberingen vilket underlättademycket. Efter transkriberingen gjorde jag övergripande sammanfattningar av dem för att lättare urskilja relevant fakta snabbt.

6.3.2. För- och nackdelar:

Fördelen med att använda intervju som metod är att det är en lätt metod som inte behöver mycket särskild utrustning. I en intervju behöver intervjuaren anteckningsblock och en telefon eller en dator som innehåller röstinspelning.

Intervju kan vara ett väldigt lyckat och lockande metodval inom forskningsarbete, eftersom intervjuaren inte behöver lägga ner en massa tid på att lära sig olika färdigheter som kanske hade kunnat behövas vid andra former av undersökning. (Denscombe, 2000).

En nackdel med att intervjua är att man ibland kan missa viktiga delar av samtalet genom att blanda ihop det intervju personer berättar om. Detta skapar en svårighet för mig som intervjuare att ta reda på det som undersökningen egentligen behöver. Därför ställde jag följdfrågor för att kunna utveckla både mina frågor och elevernas svar. Det är viktigt för intervjuaren att sätta sig in i den intervjuades tankar och försöka att utifrån sina egna erfarenheter att skapa en syn på det som kan vara intressant att undersöka för forskningen (Carlsson, 1991).

6.4. Etiska aspekter:


Inför en undersökning är det viktigt att ta hänsyn till de etiska aspekterna som består utav informationskravet, samtyckekravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet (www.vr.se).

Informationskravet innebär att man måste informera deltagarna i undersökningen om målet för undersökningen samt vilket syfte det har. Det är även viktigt av forskaren informera deltagarna i undersökningen om att det är frivilligt och att de har rätt att avbryta när de vill. (www.vr.se).

I min undersökning försökte jag vara tydlig med att berätta alla detaljer för att undvika missuppfattningar från deltagarna. Jag skickade först ett brev (se bilaga1) till lärarna, när jag hade fått tillåtelse skickade jag med deras hjälp även ut brev till föräldrarna. Jag var tydlig i mitt brev om att det var en frivillig undersökning och att eleverna hade rätt att välja bort en fråga de inte ville svara på.

Jag började med undersökningen när jag hade fått samtyckte från de samtliga deltagande. Det är väldigt viktigt att alla som deltar i undersökningen ger samtycke för att kunna börja med undersökningen (a.a).

Nyttjandekravet är också ett viktigt krav i undersökningen. Det handlar om att forskaren måste informera alla deltagare om vad som kan komma ut i undersökningen och att det bara är forskaren som tar del av det personliga materialet (a.a).



Jag informerade alla deltagare både skriftligt och muntligt om att den undersökningen skulle ske för att jag skulle kunna få olika svar på mina frågor.

Jag var också noga med att informera alla deltagande om att personliga uppgifter som t.ex. namn och bostadsort inte kommer att skrivas ut. Konfidentialitetskravet förbjuder att personliga uppgifter ska publiceras i undersökningen och att det är viktigt att deltagande är medvetna om det (a.a). Därför var jag tydlig med att informera om det innan undersökningen.

7. Resultat och analys:

I det här kapitlet presenteras resultat och analys av de olika momenten kopplat till den tidigare forskningen. De situationer som presenteras är svårigheter i undervisningen för tvåspråkiga eleverna, lärarens olika metoder i undervisningen för de tvåspråkiga eleverna samt kommunikationen mellan de och läraren i undervisningen.

Jag kommer också att presentera resultat och analys av olika frågor utifrån mina intervjuer med både elever och läraren. Där ska jag lyfta fram de viktiga delarna som tillhör observationerna i klassen.

7.1. Resultat och Analys av observationsstudien:

7.1.1. *Beskrivning av situation 1: svårigheter i undervisningen för tvåspråkiga elever.*

Jag observerade en svensklektion i årskurs 4 där eleverna skulle arbeta med läsförståelse. Eleverna var uppdelade i grupper om två i varje grupp. Uppgifterna gick ut på att hela klassen läser texten tillsammans. Varje elev fick läsa ett stycke och därefter arbetar man med dem i grupper med olika läsförståelseuppgifter. Eleverna fick börja själva med uppgiften och därefter fick läraren gå runt och hjälpa till när de frågade om hjälp. Läraren förklarade ytterligare för de elever som hade det svårt för det svenska språket genom att förenkla frågorna och förklara dem med lättförståelig svenska.

Utdrag ur mina anteckningar:

I detta utdrag kommer jag att redovisa olika situationer i undervisningen angående eleverna jag kommer att skriva om, vilka jag väljer att kalla för Manuella, Amani och Antonio.

Amani: *"Jag tycker inte om SVENSKA det är svårt. Varför måste vi lära oss svenska?"*

Läraren: *"Du måste träna på det för att bli bättre på svenska."*

Antonio som arbetade med Amani i samma grupp försökte förklara för henne vilket det rätta svaret var. Amani skrev upp det Antonio sade.

7.1.2. Analys av situation 1:

Fil dr Lenore Arneberg (1988) beskriver att det inte är eleven som själv väljer att vara en tvåspråkig elev. Det handlar mer om föräldrarnas val om att flytta till ett nytt land. Det finns två faktorer som påverkar elevernas första och andra språk: i vilken ålder de

börjar lära sig det nya språket och hur länge de kommer att stanna i det nya landet.

Dessa två faktorer kan påverka inläring och kunskapsnivå hos elever.

Arneberg skriver också om skillnaden mellan den ursprungliga kulturen och den nya.

Många tvåspråkiga elever hamnar i ett stort dilemma som berör de olika kraven från de olika kulturena. Den nya kulturen och språket kräver att eleven skall utveckla sig och klara det på ett bra sätt, samtidigt vill den ursprungliga kulturen gärna att barnet ska hålla sig till modersmålet och allt som hör ihop med det (1988). Amani visade små svårigheter för det svenska språket tydligt genom att uttrycka sig negativt. Hon visade dessutom att hon inte tyckte om svenska och ifrågasatte varför hon egentligen skulle lära sig det. Detta kan kopplas till att Amani har stått mellan två olika kulturer som har krävt mycket utav hennes inläring och kunskaper.

Denna press på tvåspråkiga elever kan ge ett positivt resultat om de båda kulturena har ett lika stort värde både i hemmet och i skolan. Detta skapar mer trygghet hos eleverna, vilket också skapar bättre utveckling i inläringen (a.a). Av den orsaken är det viktigt för Amani att se betydelsen utav det svenska språket med en koppling till de erfarenheter och kunskaper hon har från den ursprungliga kulturen.

7.1.3. Beskrivning av situation 2: matematik undervisning för tvåspråkiga elever i årskurs 4

Min andra situation är tagen ur en matematiklektion i årskurs 4. Där arbetade eleverna med olika problemlösningar som innehåller addition och subtraktion. Läraren hade en genomgång om de olika förklaringarna för att kunna räkna addition och subtraktion. Sedan fick eleverna varierade problem med korta berättelser som var kopplade till vardagen. Eleverna erhöll olika konkreta material som de kunde använda för att lösa problemlösningars uppgifter som t.ex. låtsaspengar och grönsaker. Läraren försökte koppla de konkreta materialen till uppgifterna för att underlätta för eleverna.

Problemlösningssuppgiften handlade om följande:

Maria och Erik har fått en uppgift av sin moster att duka fram till middagen. De som kommer till middag är pappa Oskar, mamma Anita, moster Birgitta och farbror Axel. Ni behöver duka fram bestick, tallrikar och glas. Hur många behöver Maria och Erik duka fram av varje sort?

I det här utdraget valde jag att kalla eleverna för Mohamed och Rami.

Rami: *”Vad betyder ordet bestick?”*

Läraren: *"Det är gaffel, kniv och sked"*

Mohammed: *"Jaha, jag trodde det var bara gaffel och kniv"*

Rami: *"Men det är svårt hur kan jag räkna hur många bestick de behöver duka fram?"*

Läraren gick fram till Rami och försökte ge några ledtrådar om hur man kan komma till lösningen på problemet eller uppgiften

Analys av situation 2:

Eleverna hade det inte lika svårt för den matematiska taluppfattningen som språket. Att de inte förstod ordet bestick orsakade ett glapp i tankeflödet vilket gjorde uppgiften svårare än den egentligen var. Det är viktigt att se kopplingen mellan det första språket (modersmålet) och det andra språket eftersom eleverna har olika kunskapsnivåer i de både språken. Utvecklingen av det första språket eller det som kallas för modersmålet kan påverka utvecklingen av lärande i det andra språket.

Drakenberg och Morgan (2009) betonar hur viktig kopplingen till modersmålet är i undervisningen och att det kan bli en stor hjälp för elevernas utveckling. Under lektionen hade eleverna inte en extraresurs eller studiehandedare som skulle ha kunnat förklara uppgiften till eleverna med hjälp av deras modersmål. Dessa brister i skolan påverkar också elevernas utveckling.

7.1.4. Beskrivning av situation: 3 kommunikationen mellan tvåspråkiga elever och läraren i undervisningen

Min tredje situation handlar om kommunikationen mellan eleverna och läraren i klassrummet och hur den kan påverka elevernas inläring och utveckling. Vid min andra observationsdag var jag med vid en svensklektion kopplad till ämnet geografi. Eleverna i årskurs 5 skulle läsa olika texter om tema höst och läraren började med att läsa tillsammans med eleverna texten som handlar om hösten i Norden, eftersom eleverna hade börjat med Norden i ämnet geografi. I mitt utdrag väljer jag att kalla eleverna för Nadin och Ali.

Ali: *"Vi har inte höst i mitt hemland, det är nästan alltid varm"*

Läraren: *"Jaha, men nu har vi börjat läsa om Norden och i Norden har vi höst"*

Nadin: *"Varför måste vi läsa om Norden... kan vi inte läsa om något annat?"*

Läraren: *"Vi kanske kan göra det sen Nadin, nu koncentrerar vi oss på texten om Norden"*

Analys för situation 3

Klassen hade åtta elever som har arabiska som modersmål. Jag märkte att många av eleverna inte var särskilt intresserade av ämnet och hade svårt för att förstå poängen av det de läste. Läraren redogjorde inte för någon koppling till andra länder eller klimat alls, vilket kanske gjorde att undervisningen upplevs som oviktig för några elever.

Många forskningsstudier om skolan betonar att skolan lägger tonvikten på hur viktigt det är med att koppla undervisningen till elevernas kulturella bakgrunder. Detta har en stor betydelse för elevernas skolframgång och intresse för inläring.

Det är viktigt att läraren kopplar undervisningen till elevers kunskaper och kultur. En viktig faktor som kan vara behjälpligt för utländska elever att utveckla sina kunskaper och inläring är att visa dem en förebild som tillhör deras olika kulturer och länder (Axelsson, 1999).

Eftersom vi lever i ett mångkulturellt land är det viktigt att läraren kopplar undervisningen till elevers kulturella bakgrund samt erfarenheter och kunskaper. Skolverkets statistik visar tydligt att 15 % av eleverna i Sverige grundskolor använder ett annat språk än svenska. Det visar också att de flesta elever som inte uppnår målen i skolan har ett annat språk än svenska (Drakenberg & Morgan, 2009).

7.2. Resultat och analys av intervjuer med läraren:

I denna del ska jag presentera och analysera mina intervjuer med läraren i de klasser jag valde att observera. Jag kommer att presentera olika frågor och svar som har en stor koppling till det jag skriver om. Namnen nedan är inte lärarnas riktiga namn.

7.2.1. Vad innebär det att ha en eller flera tvåspråkiga elever i klassen?

Maria: ”För mig personligen så innebär det inte så mycket för att jag själv kommer från en tvåspråkig ursprung... så jag förstår vad det innebär att ha föräldrar som är invandrare, men det jag tänker på när jag har elever som är tvåspråkiga är att tala tydligt när jag kommunicerar. Alltså använda enkla ord, enkla förklaringar och att kunna använda olika uttryck som betyder samma sak”.

Följdfråga: Så du ser inte det som en svårighet i klassen att ha elever som talar andra språk?

”Nej Jag ser inte det som ett problem utan jag ser det som berikande. Jag lär mig och har lärt mig under många år i skolan att det finns kulturer som är väldigt lika och väldigt skilda. Om jag skulle vandra till ett annat land måste jag acceptera landets kultur och införliva min egna kultur.”

Analys:

Maria tyckte att det är lärorikt att undervisa elever utav andra kulturer och nämner att det är viktigt att använda ett tydligt språk och tydliga förklaringar. Det är också viktigt som elev att acceptera den nya kulturen som hen bemöter här i Sverige och att försöka integrera sin egen kultur. Detta underlättar för hur eleverna ska fungera i skolan och i samhället.

Elevers inläring i skolan kan påverkas på olika sätt och hittills har forskningen inte ett slutsvar på vad det är som kan påverka samt utveckla elevers lärande. Det finns två viktiga faktorer som kan påverka elevernas inläring i skolan det är kulturen och samhället. De elever som har svårt för att integrera sig i den nya kulturen möts av olika svårigheter i skolan och samhället. Inläringen för en individ sker inte uteslutande i skolan utan även i hemmet, bland vänner, föreningar och i stort sätt vilken miljö individen befinner sig i som helst (Säljö, 2000).

Andra svar från en annan lärare som har fått samma fråga:

Lena: ” Det kan innebära olika saker beroende på hur långt de har kommit i det svenska språket och hur väl de förstår och talar sitt förstaspråk. Det är mycket bilder, kroppsspråk och att gå iväg och visa de sakerna man pratar om.”

7.2.2. Hur utformar du din lektion för att inkludera tvåspråkiga elever?

Lena: ”När jag har högläsning med elever ibland behöver jag t.ex. gå igenom de orden som jag tror att de inte förstår och kanske byter ut dem till lättare ord medan jag läser. För en lärare som inte har så mycket erfarenheter är bildmetoden ett måste. Det är ännu bättre med rörliga bilder dvs. filmer. På det sättet underlättar sin läsning mycket för elever med tvåspråkighet.”

7.2.3. Hur ser du på eget bemötande av tvåspråkiga elever?

Lena: ” Jag försöker visa och prata om att vi är olika och det är bra att man kan någonting överhuvudtaget. Det behövs inte kunna allt vi gör, för att alla barn är bra på något. Eftersom vi är en klass med olika bakgrunder och nivåer i språket så gör vi alltid olika saker, olika uppgifter och olika stenciler. Därför är det viktigt för mig att prata öppet med elever om att vi är olika och det inte är fel att man har olika svårigheter. ”

Analys:

Lenas svar understryker det sociokulturella perspektivet utav skolan och samhället. Vygotskij (1997) Förklarar hur det socialkulturella perspektivet viktig för kommunikationen mellan eleven och den nya kulturen och språket. Bemötandet av det nya samhället och kulturen påverkar individens inläring och utveckling när det gäller språket väldigt mycket. Det handlar inte bara om skolämnena utan även aktiviteterna, samspelet och samtalen mellan elever och andra vuxna i skolan samt samhället. Den hjälp eleven får utav vuxna bereder möjligheter för dem att klara sig självständigt i framtiden. Därför är samspelet mellan vuxna och elever är en viktig faktor som utvecklar elevernas inläring genom att ta del av omgivningens kunskaper och erfarenheter (1997). Detta försökte läraren Lena jobba med i klassen genom att samtala med eleverna om deras olikheter och att för dem att det inte är fel att ha svårigheter i språket. Det viktigaste för henne är att visa eleverna i hennes undervisning att de är bra på något och varje liten sak de lär sig har ett värde för deras inläring.

7.3. Resultat och analys av intervjuer med elever:

I denna del presenterar jag olika resultat utav intervjuerna jag gjorde med eleverna i årskurs 4 och 5. Alla elever som jag intervjuade pratar flytande svenska. Några har kommit till Sverige när de var den yngre och några är födda i Sverige. Namnen jag har valt att använda mig utav är inte elevernas riktiga namn.

7.3.1. Hur känns det att kunna två språk?

Rania: ” Det känns bra, men ibland så känns det jobbigt för jag jobbar 3, 4 eller 5 dagar övertid. Jag går på läxhjälp och på fredagar går jag på arabiska efter skolan. Det är svårt med arabiska för jag kan mer svenska eftersom jag kom till Sverige när jag

var 4 år. Och jag talar svenska hela tiden och ibland är det svårt att komma ihåg arabiska.”

Sami: ”Först när jag kom här så känns det svårt att prata svenska, men nu känns det lätt att prata svenska, men jag vill ändå lära mig mer. När jag glömmer något på mitt språk så pratar jag på svenska istället.”

Samuel: ” Det känns bra för att man kan prata med många folk. Eftersom jag är född här så kan jag mer svenska än bosniska. Kan du prata bosniska? Ja jag fick lära mig av mina föräldrar. Tycker du om bosniska? Ja för jag pratar bosniska med mina släktingar när jag resar till Bosnien. Det är viktigt att jag pratar bosniska.”

Analys:

Det man kommer fram till utifrån elevernas svar är att de ser vikten av sitt modersmål bla.a eftersom de behåller kontakten med släktingar och deras egna kulturer. Eleverna berättar att det känns svårt ibland och att det alltid är lättare med svenska språket, eftersom det är det språk de använder mest i sin egen vardag. (Axelsson, 1999) Ogbus teori innehåller två faktorer som är utav stor vikt för individens inläring. Den första är kulturen, samhället och bemötandet i skolan och den andra är miljön som individen lever i. Detta kan kopplas till hur elevernas modersmål och kultur kan påverka deras inläring på olika sätt, det kan vara positiva eller negativa kopplingar. Att eleverna tycker att det kan vara svårt att kunna två språk beror på skillnaden mellan de två kulturerna de lever i. Detta försöker Ogbus tydliggöra med tesen om att eleverna tillhör en minoritet i samhället, vilket kan påverka individens skolframgång och språkutveckling på olika sätt (a.a).

7.3.4. *Har du några svårigheter i skolan på grund av att du pratar två språk?*

Selma: ” Nej, men ibland kommer lite svåra ord som jag inte förstår. Och vår lärare hinner inte med att hjälpa mig för de pratar i klassen och hon måste säga till dem att vara tysta. Har ni extra hjälp i klassen alltså extra lärare som hjälper er? Ibland bruka en komma, bara på tisdagar. Och då får jag mer hjälp. Jag tycker det är bra. Ibland känns det jobbigt att man inte kan ord på svenska.”

Hamza: ” Nej jag tycker om att jag kan två språk för då kan jag känna mig mer speciell. Jag tycker inte att det är svårt med svenska för mamma lärde mig bara svenska. Men hur gör du då när du resar till ditt hemland? Då pratar jag albaniska och om jag inte kan några ord så springer jag till mamma och pappa och frågar dem på svenska.”

Nasrin: ” Ibland blir det svårt när jag inte förstår någonting. Brukar du få tillräcklig hjälp i klassen? Inte alltid för vi är 26 barn och vår lärare hinner inte med alla, men på tisdagar och torsdagar för vi en till lärare i klassen och då känns det bra. Man tänker liksom äntligen nu får jag äntligen hjälp. Vad brukar du göra när du väntar på hjälp? Antingen så hämtar jag en bok och läsa eller bara struntar i det och göra någonting annat eller ibland hoppar jag över till andra sidan.

Analys:

När jag transkriberade elevernas svar märkte jag att eleverna hade liknande svårigheter. Oftast är det att de inte förstår ord på svenska och behöver förklaring eller översättning på deras modersmål eller det språket de talar hemma. Det som skapar ännu mer svårigheter för inläring är att vissa elever har svårt för sitt egna modersmål också och inte bara det svenska språket. När detta sker försöker läraren förklara orden med hjälp av användandet utav synonymer till de orden eleverna inte förstår. En av de viktigaste faktorerna för elevernas lärande och utveckling när det gäller språk är det första språket. Den undervisningsmodell som gjordes i USA för tvåspråkiga elever mellan åren 1982 och 1996 visade tydligt utvecklingen som eleverna hade - genom att undervisa eleverna med hjälp utav det första språket beredde de utveckling för inläringen. Undervisningsmodellen gick ut på att de elever i klassen som var tvåspråkiga fick halva undervisningen på engelska och den andra halvan på deras modersmål (Drakenberg & Morgan, 2009)

Denna form av undervisningsmodell skulle inte riktigt lyckas i den klassen jag observerade eftersom deras svårigheter när det gäller det svenska språket ligger på olika nivåer. Eleverna uppfattade även vikten utav att ha extrahjälp i klassen. Många av dem behövde översättning eller förklaring för de svåra orden de inte förstod.

De två klasser jag observerade hade inte heller någon studiehandledning vilket också kunde skapa en risk för språkets inläring samt utveckling. Studiehandledning är en viktig del av undervisningen som kan bidra till eleverna som behöver särskilt stöd i ett eller flera ämnen också klarar sig. Studiehandledningen kan läggas upp beroende utav planeringen för ämnet för att kunna täcka de behov eller stöd en elev kommer att behöva (Skolverket, 2013).

8. Diskussion:

I detta kapitel diskuteras tvåspråkighet hos elever och den tvåspråkiga undervisningen samt tvåspråkiga elevers svårigheter för lärande. Här diskuterar jag tidigare forskning, teoriavsnitt, metod och resultat samt analys.


8.1. Diskussion om tidigare forskning och teoriavsnitt:

I kapitel 4 som omfattar tidigare forskning och litteraturgenomgång, försökte jag tydliggöra mina frågeställningar genom att koppla det till forskningar och teorier som tillhör ämnet tvåspråkighet hos elever och tvåspråkig undervisning. Jag försökte koncentrera mig på tvåspråkighetens innebörd och vilka metoder som finns för tvåspråkig undervisning.

Det fanns mycket som handlade om tvåspråkighet. Jag använde mig inte av enbart en bok eller en artikel utan jag försökte ta del av alla källor jag hade hittat genom att sammanfatta och ta ut det viktigaste. Trots att ämnet tvåspråkighet är av globalt intresse beroende på all invandring i de flesta länder, ville jag gärna skriva om tvåspråkiga elever i Sverige och vad det innebär att vara en tvåspråkig elev. Av den orsaken använde jag mig utav boken *Tvåspråkighet hos barn i Sverige* (2013) av Gisela Håkansson. Boken diskuterar frågor om vad en tvåspråkig elev egentligen är och vad det är som bestämmer det första – och det andra språket samt hur kultur, familj och samhället kan påverka språket.

Jag tog också upp de svårigheter eller problem en tvåspråkig elev kan ha i skolan och hur undervisningen i svenska skolor går till. Så gott som alla källor jag använde mig av som behandlar ämnet har kommit fram till två olika problem. Det första är stödet som tvåspråkiga elever får i undervisningen och det andra är hur deras kultur, familj och samhället de bor i påverkar deras kunskapsutveckling. Tyvärr är det många tvåspråkiga elever som inte uppnår målen i svenska skolor pga. av svårigheter i det svenska språket. Olika rapporter från Skolverket betonar vikten utav modersmålet och hur det kan hjälpa tvåspråkiga elever i deras lärandeprocess. Det är därför viktigt att man i skolan inser betydelsen av språkstöd för elever med annat modersmål än svenska.

Jag använde mig av boken *Lärandet i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv* (2000) av Roger Säljö eftersom den mest passande teorin för mitt arbete är det sociokulturella perspektivet. I denna bok beskriver författaren hur lärandet kan påverkas av olika



omständigheter som inträffar i en individs liv. Det som jag mest håller med om i boken är att det inte finns ett slutgiltigt svar på varför en tvåspråkig elev lyckas eller misslyckas i skolan. Det är svårt att bestämma varför det blir så för varje elev har sina individuella erfarenheter, kunskaper och svårigheter. Det viktigaste som författaren tog upp var att även om en elev misslyckas i skolan så behöver det inte innebära att eleven inte har lärt sig någonting utan att det helt enkelt kan bero på att eleven behöver mer tid och stöd för att uppnå målen.

8.1.1. Diskussion av metod:

I metodkapitlet valde jag att observera och intervjua både elever och lärare. Jag valde dessa två metoder för att jag insåg att de skulle hjälpa mig att få kontakt med alla individer och få en bättre helhetsbild. Det kan vara känsligt för vissa elever att prata i grupp om sina tankar (som tidigare nämnts i metodavsnittet) och därför ansåg jag att det var bäst att ha enskilda intervjuer där jag kunde få mer kontakt med eleverna och tolka deras skilda svar på ett bättre sätt.

Intervjutypen som jag valde var semistrukturerade kvalitativa intervjuer. De gav mig stort utrymme för att fråga och förstå elevers svar. Detta kan bero på samspelet och dialogen som sker under intervjun. Jag försökte ha korta enkla frågor och ställde följdfrågor när det behövdes. Det som blev svårt för mig var att jag utgick från att eleverna hade förståelse för vad tvåspråkighet innebär, men många gånger såg jag att de inte riktigt förstod att de talar två språk. I stort sett är jag nöjd med mina intervjuer, men jag kände att jag kunde ha haft en kort beskrivning innan intervjun av vad tvåspråkighet innebär utifrån den forskning jag använt mig av för att definiera begreppet. Även vad som menas med första och andra språket eftersom att jag upplevde att detta var lite svårt för dem.

Jag valde också observationsmetoden för att jag ville se hur tvåspråkig undervisning gick till och vilka metoder och stöd som läraren använde sig utav för att kunna hjälpa tvåspråkiga elever. Där vill jag också se hur elevens uppfattning av undervisningen är. Observationsmetoden gav mig inte bara information om hur de läste och skrev utan även om vilka olika situationer som uppstod i klassrummet. Det som kan vara svårt när man observerar är att när man koncentrerar sig mer på en händelse försummar man andra faktorer som kan vara avgörande för undersökningen. Detta hände mig under min observation vilket gjorde det lite svårt att jämföra med andra händelser eller problem

som uppstod i klassen. Hade jag filmat lektionen så hade det kanske underlättat för mig för då hade jag kunnat komplettera det jag hade missat.

8.1.2. Diskussion av resultat och analys:


Utifrån mina intervjuer och observationer kom jag fram till att tvåspråkiga elever inte får tillräcklig hjälp i skolan trots att styrdokumentet och Skolverket betonar tydligt att skolan skall tillägna stöd åt sina tvåspråkiga elever. Lärare som undervisar har också olika svårigheter och brist på extra stöd, resurser i klassen, material som är inriktat mot tvåspråkighet och studiehandledning i skolan.

Frågorna som jag tog upp i lärarnas intervjuer var ”*Vad innebär att ha en eller flera tvåspråkiga elever i klassen? Hur utformar du dina lektioner för att inkludera tvåspråkiga elever? Hur ser du på ditt eget bemötande av tvåspråkiga elever?*”.

Jag har fått ganska olika svar från de olika lärarna jag har intervjuat. Vissa tyckte att det bara var roligt att ha tvåspråkiga elever i klassen samt att det är en stor utmaning som utvecklar deras kompetens i läraryrket, medan andra tyckte att det kunde vara ganska jobbigt ibland att undervisa tvåspråkiga elever eftersom det ibland kräver extra tydligt i undervisningen. En sak som de flesta lärare som jag har intervjuat tagit upp, är tydligheten i språket som till exempel att ta hjälp av bilder för att förklara olika begrepp, eller att byta ut svåra begrepp till mer lätt förståda begrepp för eleverna.

När det gäller elevernas intervjuer försökte jag koncentrera mig på hur det känns för dem att tala två språk och om de har svårigheter pga. det. Nästan alla elever tyckte att det var svårt ibland med det svenska språket. Oftast handlade det mest om att översätta svåra ord till deras modersmål. Istället för hjälp i form av en studiehandledare som kan översätta orden åt eleverna så fick läraren istället förklara orden på svenska eller ta hjälp utav bilder eller kroppsspråk. De flesta eleverna tyckte att det var svårt och jobbigt att vänta på lärarens hjälp. Eleverna var glada för den extra resursen som var i klassen som extra stöd två gånger per vecka, men den resursen hade inte den kompetens som behövdes för att undervisa tvåspråkiga elever.

Det som jag också tydligt märkte utifrån mina observationer var den osäkerhet som tvåspråkiga elever visade under undervisningen - de behövde alltid bekräftelse av läraren om det de arbetade med. Ett exempel är läsförståelseuppgifter där eleverna alltid



frågade om hjälp trots att många hade rätt svar. Osäkerheten på deras förmåga i det svenska språket påverkade deras begåvning då självsäkerheten vacklade. Enligt min åsikt kan det finnas andra faktorer som triggar osäkerheten, möjligtvis strukturen på själva uppgiften eller undervisningen.

Jag såg också svårigheter i ämnet matematik, varav svårigheterna hade en stor koppling till det svenska språket. Jag gav ett exempel om att en av eleverna inte förstått några ord i uppgiften vilket gjorde hela räkneuppgiften svår. Jag kom fram till att det inte var svårigheter i ämnet matematik utan att det var svårighet med det svenska språket.

Slutligen anser jag att det viktigaste i undervisningen för tvåspråkiga elever är att få stöd i det svenska språket i alla ämnen eftersom svenska finns i de allra flesta ämnen. De svårigheter som uppkommer hos eleverna handlar oftast inte bara om kunskapsbrister i ämnet utan även om brister i det svenska språket. Min studie om tvåspråkiga elever och tvåspråkig undervisning har gett mig en större uppfattning om hur kopplingen mellan elevers kultur, kunskaper och erfarenheter påverkar deras kunskapsutveckling. Därför är det viktigt att lärare som undervisar tvåspråkiga elever tar hänsyn till elevernas olikheter och bakgrund.

I fortsatt forskningsarbete kan man undersöka modersmålets roll i tvåspråkig undervisning, och hur ett samarbete mellan lärarna och modersmålsläraren kan utveckla elevernas inläring i det svenska språket.

Referenser:

Arnberg, Lenore (1988). *Så blir barn tvåspråkiga: vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström och Widstrand

Arnqvist, Anders (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur

Axelsson, Monica (red.) (1999). *Tvåspråkiga barn och skolframgång - mångfalden som resurs*. Spånga: Rinkeby språkforskningsinstitut

Bjar, Louise och Liberg, Caroline (red.) (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur

Carlsson, Bertil (1991). *Kvalitativa forskningsmetoder för medicin och beteendevetenskap*. 1. uppl. Solna: Almqvist och Wiksell

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Drakenberg, Margareth och Morgan, Eva (2009). *Ett försök med tvåspråkig undervisning på arabiska och svenska*. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö högskola

Educare: [2011:3 : tema: Tvåspråkig undervisning på svenska och arabiska i mångkulturella storstadsskolor]. (2011). Malmö: Lärarutbildningen, Malmö högskola

Hyltenstam, Kenneth, Axelsson, Monica och Lindberg, Inger (red.) (2012). *Flerspråkighet: en forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Håkansson, Gisela (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kylén, Jan-Axel (2004). *Att få svar: intervju, enkät, observation*. 1. uppl. Stockholm: Bonnier utbildning

Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. 3. uppl. Stockholm: Liber

Lantz, Annika (2007). *Intervjumetodik*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Lindqvist, Gunilla (red.) (1999). *Vygotskij och skolan: texter ur Lev Vygotskijs Lärareisk psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2013): Studiehandedning på modersmål – att stödja kunskapsutveckling hos flerspråkiga elever.

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Thomas, Wayne P. och Collier, Virginia P. (1997). *School effectiveness for language minority students [electronic resource] / Wayne P. Thomas and Virginia Collier.* Washington, D.C.: National Clearinghouse for Bilingual Education

Vygotskij, Lev Semenovič (1997). *The collected works of L.S. Vygotsky. Vol. 4, The history of the development of higher mental functions.* New York: Plenum P.

Elektroniska källor:

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2014-3-26, kl. 16.00)

http://www.Skolverket.se/om-Skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.Skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2575 (2014-3-10, kl. 17.00)

http://www.Skolverket.se/om-Skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.Skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3038 (2014-3-12, kl.15.30)

<http://www.Skolverket.se/statistik-och-utvardering> (2014-3- 19, kl.12.00)

<http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner.html> (2014-10-10, kl.17.00)

<http://www.ne.se/tv%C3%A5spr%C3%A5kighet> (2014-10-09, kl. 19.00)

Bilaga 1

Brev till föräldrar:

Hej!

Jag är en lärarstudent från linnéuniversitet som är inne på min sista termin på lärarutbildningen. Jag håller just nu på att skriva mitt examensarbete som handlar om innebörden av tvåspråkighet och hur skolan hantera undervisningen för tvåspråkiga elever. För att få svar på mina frågor har jag tänkt att göra en observation och intervju med några elever. I observationen ska jag vara med i klassen och observera eleverna i deras arbete. Intervjun kan ta cirka 15 – 20 minuter. Alla observationer och intervjuerna ska vara anonyma i arbetet.

Med vänliga hälsningar

Marwa Abed



Bilaga 2

Intervjuguide

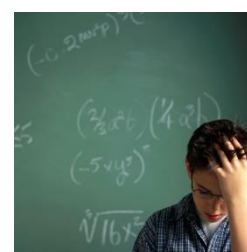
- Allmänna frågor om skolan



- Två språk



- Extra hjälp i klassen



- läxhjälp



Bilaga 3

intervjufrågor till lärarna

1. Vad innebär att ha en tvåspråkig elev i klassen?
2. Hur utformar du din lektion för att inkludera tvåspråkiga elever?
3. Hur ser du på eget bemötande för tvåspråkiga elever?

Intervjufrågor till Elever

1. Hur känns det att kunna två språk?
 - Är det roligt/tråkigt?
 - Varför är det roligt/tråkigt?
2. Har du något favoritämne i skolan?
 - Vilket/varför?
 - Vilket ämne är inte ditt favoritämne? Varför?
3. Hur ser dina prov och läxor ut?
 - Vad består uppgifterna av?
 - Är det roligt? Eller jobbigt? Varför?
4. Har du några svårigheter i skolan pga du pratar två språk?
 - Vad och vilket/vilka ämnen?

Får du tillräckligt hjälp i skolan?

- Finns det extra lärare som hjälper dig i klassen? (talar samma modersmål)
5. Går du på modersmål undervisning?
 - Hur känns det?
 - Hjälper det dig att gå i modersmål undervisningen i skolan?
 - Skulle du fortsätta gå på den om det är frivilligt?
 6. Går du på läxhjälp?
 - Har det hjälpt dig?

